

**Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра судочинства**

Ковалишин О.Р.

ТРЕТЕЙСЬКЕ СУДОЧИНСТВО

**Методичні вказівки (посібник)
для підготовки до семінарських (практичних) занять
студентів денної та заочної форми навчання**

**Івано-Франківськ
2023 рік**

Схвалено на засіданні кафедри судочинства Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №1 від 28 серпня 2023 р.)

Рецензенти:

Кузьмич Олег Ярославович

доцент кафедри судочинства,
кандидат юридичних наук, доцент

Мироненко Ігор Віталійович

професор кафедри цивільного
права, доктор юридичних наук

Ковалишин О.Р. Третейське судочинство. - Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять для студентів денної та заочної форми навчання. – Івано-Франківськ: Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. – 30 с.

Посібник розроблений на основі навчального плану освітнього рівня «магістр» спеціальності 081 «Право» і призначений для підготовки до семінарських занять із навчальної дисципліни «Третейське судочинство», а також для підготовки до здачі заліку. В посібнику викладені завдання до семінарських занять із навчальної дисципліни «Третейське судочинство», які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать підготовку до занять, переліки питань, які виносяться на обговорення на занятті, практичних завдань, питань для самоконтролю, а також завдання для індивідуальної роботи студентів. До кожної теми поданий перелік літератури, до якого включена монографічна література та інші наукові джерела по темі, а також перелік нормативно-правових актів.

Посібник призначений для студентів денної та заочної форми навчання.

© Ковалишин О.Р., 2023

© Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника, 2023

ЗМІСТ

ДЕННА ФОРМА	8
Тема 1. Історичні засади третейського судочинства	8
Тема 2. Поняття та види третейських судів, їх створення та діяльність	9
Тема 3. Третейська угода, її зміст та види	10
Тема 4. Формування складу третейського суду і вимоги до кандидатур третейських судів	11
Тема 5. Підвідомчість справ третейським судам	12
Тема 6. Розгляд спорів в третейському суді	12
Тема 7. Рішення третейського суду	14
Тема 8. Порядок оскарження і підстави скасування рішення третейського суду	15
Тема 9. Виконання рішення третейського суду	15
ЗАОЧНА ФОРМА	17
Тема 1. Поняття та види третейських судів, їх створення та діяльність	17
Тема 2. Третейська угода, її зміст та види	18
Тема 3. Формування складу третейського суду і вимоги до кандидатур третейських судів	19
Тема 4. Виконання рішення третейського суду	19

ВСТУП

Важливими передумовами становлення в Україні демократичної, соціальної, правової держави є забезпечення ефективного механізму захисту прав людини і громадянина, реалізації права на правосуддя, утвердження об'єктивності, законності та справедливості як принципів формування громадянського суспільства. Саме тому в умовах реформування основних сфер соціального життя, окремих соціальних інститутів чільне місце відводиться функціонуванню інституту третейського суддівства – недержавному незалежному органу цивільної юрисдикції. Як відомо, третейський суд є однією з давніх і перевірених форм вирішення спорів, причому виникнення такої форми вирішення спорів задовго передувало появі державних судових інституцій. До нього зверталися в разі потреби у швидкому та ефективному врегулюванні конфлікту. Третейське судочинство є досить поширеним явищем у світовій юридичній практиці. До компетенції третейських судів належать, як правило, всі справи по спорах, що виникають з цивільних правовідносин.

Поняття «третейський (арбітражний) суд» французького походження. Так, терміни «арбітраж» та «третейський суд» у вітчизняному та іноземному законодавстві, а також у науці та правовій практиці використовуються як синоніми.

Характерною особливістю розвитку третейських судів на сучасному етапі є їх широке поширення у всьому світі. Нині зарубіжний досвід свідчить, що третейський розгляд по праву стає інститутом, здатним ефективно конкурувати з державною монополією на здійснення правосуддя у цивільних та господарських спорах, тому підприємці часто вважають за краще звертатися до не! державних судів. Наприклад, лише в США близько 80% всіх приватних спорів у підприємницькій сфері розглядаються за допомогою недержавних арбітрів або посередників.

На жаль, досвід засвідчив, що третейська форма вирішення спорів не отримала свого заслуженого поширення в Україні. Прийняття Верховною Радою України 11 травня 2004 року Закону України «Про третейські суди» стало точкою відліку в оновленні вітчизняного законодавства у сфері третейського розгляду. Закон врегулював питання: організації та діяльності третейських судів, компетенції, державної реєстрації, третейської угоди, формування третейського суду, відводу третейських судів, складу витрат, пов'язаних з вирішенням спору, правил третейського розгляду, виконання рішень третейського суду, а також питання третейського самоврядування.

З того часу уже склалася певна практика розгляду справ третейськими судами та виконання рішення третейських судів. При цьому, відкрилось багато проблемних питань реалізації цього інституту.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є нормативно-правові акти, які регламентують питання здійснення третейського судочинства, а також відповідна судова практика.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Третейське судочинство» органічно доповнює курси господарське процесуальне право, господарське право, цивільне процесуальне право, цивільне право.

Метою викладання навчальної дисципліни «Третейське судочинство» є оволодіння сучасними знаннями щодо захисту прав у сфері третейського арбітражу.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Третейське судочинство» є вивчення та засвоєння таких понять як третейський суд та третейське судочинство, третейська угода, а також положень щодо організації та діяльності третейських судів; особливостей розгляду третейськими судами правових спорів; оволодіння вмінням застосовувати на практиці набуті знання та складати відповідні процесуальні документи.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- поняття третейського суду та третейського судді, завдання суду;
- принципи організації і діяльності третейського суду;
- підвідомчість справ третейським судам;
- види та порядок утворення третейських судів;

- особливості державної реєстрації постійно діючого третейського суду;
- поняття третейської угоди, її види та вимоги до її форми;
- порядок призначення чи обрання третейського суду та третейських суддів;
- особливості складу і формування третейського суду;
- вимоги до третейських суддів, підстави та порядок відводу чи самовідводу третейських суддів;
- підстави припинення повноважень третейського судді чи складу суду;
- склад витрат, пов'язаних з вирішенням спору третейським судом та їх розподіл;
- визначення поняття третейського розгляду та компетенцію третейського суду;
- порядок розгляду справ третейським судом;
- процедуру прийняття рішення третейським судом та вимоги до нього;
- порядок оскарження рішення третейського суду;
- процедуру виконання рішення третейського суду;

вміти:

- порівнювати третейські суди з іншими судами;
- подавати заяву до третейського суду;
- орієнтуватись у законодавстві, що регламентує діяльність третейських судів;
- застосовувати при вирішенні третейськими судами правових спорів різні нормативно-правові акти законодавства;
- складати проекти процесуальних рішень третейських судів щодо вирішення правових спорів.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИБОРОМ СТУДЕНТА

ТЕМА 1. Історичні засади третейського судочинства

Третейський розгляд як спосіб врегулювання суперечок у Стародавньому світі. Третейський розгляд у Давній Греції та Римі.

Історичні передумови розвитку третейського суду в Україні.

Становлення і розвиток третейських судів в Україні у Х–XVIII ст. Зародження третейського суду в князівську добу. Третейські суди на українських землях Литовсько-Польської доби. Третейські суди у період Гетьманщини.

Особливості третейського процесу в Україні у Х–XVIII ст. Правовий статус третейського судді та організаційно-правові основи діяльності третейського суду. Процесуальний порядок розгляду справ та виконання рішень третейських судів.

Розвиток третейського судочинства на українських землях у ХІХ–ХХ ст. Третейське судочинство в незалежній Україні та його особливості.

Історичний досвід діяльності третейських судів у зарубіжних країнах. Третейське судочинство у США, Англії, Австрії, Китаї, Польщі, ФРН та Франції: історія та сучасність.

ТЕМА 2. Поняття та види третейських судів, їх створення та діяльність

Поняття та правова природа третейського суду. Теорії, які пояснюють юридичну природу третейського суду. Співвідношення третейських судів та міжнародного комерційного арбітражу. Необхідність класифікації третейських судів. Класифікація (види) третейських судів відповідно до чинного законодавства України. Постійно діючі третейських судів та судів ad hoc. Аналіз окремих видів третейських судів. Перспективи розвитку класифікації третейських судів. Порядок створення третейських судів. Правовий аналіз положень та регламентів постійно діючих третейських судів. Проблеми, пов'язані з організацією третейських судів: законодавчі; матеріально-фінансові; кадрові; відносини третейського суду із засновником, органами державної влади та місцевого самоврядування. Структура постійно діючих третейських судів. Проблема підвищення професійного рівня третейських суддів: шляхи і методи вирішення.

ТЕМА 3. Третейська угода, її зміст та види

Поняття третейської угоди. Її ознаки та правова природа. Існуючі точки зору про правову природу третейської угоди. Види третейських угод. Третейський договір. Третейське застереження. Форма, зміст, порядок укладення та виконання третейських угод. Легітимні і нелегітимні третейські застереження. Правові наслідки укладення третейських угод. Вирішення третейським судом питання «компетенції компетенції» – теоретичний і практичний аспекти, проблеми і шляхи їх вирішення.

ТЕМА 4. Формування складу третейського суду і вимоги до кандидатур третейських судів

Склад третейського суду. Вимоги чинного законодавства і локальних актів до чисельності складу третейського суду. Порядок формування складу третейського суду. Обрання третейських суддів. Передумови для призначення третейських суддів. Порядок і підстави відводу (самовідводу) кандидатури третейського судді. Правові наслідки відводу. Обрання (призначення) голови складу третейського суду. Правові наслідки відводу (самовідводу) голови складу третейського суду. Механізм заміни третейського судді, що вибув (голови складу третейського суду). Процедура вибору запасних кандидатур. Законодавчі і локальні вимоги до кандидатури третейського судді і голови складу третейського суду. Права та обов'язки третейських суддів.

ТЕМА 5. Підвідомчість справ третейським судам

Історія і тенденції розвитку інституту предметної і суб'єктної підвідомчості третейських судів в Україні. Визначення підвідомчості третейських судів у Законі України «Про третейські суди». Зміст поняття «з цивільних та господарських правовідносин». Категорії

спорів, які не можуть бути предметом вирішення у третейському суді. Визначення підвідомчості третейських судів локальними нормативними актами. Визначення підвідомчості третейських судів на практиці.

ТЕМА 6. Розгляд спорів в третейському суді

Нормативна регламентація порядку розгляду і вирішення спорів у третейських судах. Специфіка третейського судочинства і його відмінність від судочинства в державних судах. Порядок укладення і затвердження мирової угоди в третейському суді. Особливості механізму затвердження мирової угоди. Механізм забезпечення позову, що розглядається в третейському суді. Порядок застосування добровільних забезпечувальних заходів. Недосконалість чинного законодавства щодо забезпечення позову.

ТЕМА 7. Рішення третейського суду

Прийняття рішення третейським судом. Порядок винесення ухвали третейським судом. Вимоги до рішення третейського суду. Властивості, структура і зміст рішення третейського суду. Додаткове рішення. Роз'яснення рішення. виправлення рішення. Обов'язковість рішення третейського суду. Припинення третейського розгляду. Зберігання матеріалів справ, розглянутих третейським судом.

ТЕМА 8. Порядок оскарження і підстави скасування рішення третейського суду

Остаточність рішення третейського суду. Передумови для оскарження рішення третейського суду. Механізм визначення компетентного державного суду. Суб'єкти, які наділені правом оскаржувати рішення третейського суду. Форма, зміст та строки подачі заяви. Сплата судового збору. Порядок розгляду заяви. Співвідношення принципу гласності з принципом конфіденційності.

ТЕМА 9. Виконання рішення третейського суду

Порядок виконання рішення третейського суду. Випадки відстрочення виконання рішення. Інститут примусового виконання рішення третейського суду. Відмінність від інституту примусового виконання рішень державних судів. Суб'єкти, що володіють правом звернення до компетентного суду із заявою про видачу виконавчого документа до примусового виконання рішення третейського суду. Терміни подачі заяви.

ДЕННА ФОРМА

Тема 1. Історичні засади третейського судочинства

(2 години)

Методичні рекомендації. Немає жодних сумнівів у тому, що будь-яке явище з метою виявлення його суті, глибинного коріння краще, корисніше та ефективніше розглядати не в статистиці, а у динаміці розвитку.

Третейське судочинство знайшло своє законодавче закріплення ще за часів Давнього Риму, а його звичаєве застосування було відоме ще раніше.

На території Київської Русі найбільш поширеною була форма договірною вирішення спорів при посередництві третейського суду. Хоча староруське судочинство не знало будь-якого впливу з боку римського права, у практиці судів Київської Русі можна знайти чимало аналогій з римським правом. Головне призначення третейського суду полягало не у суворому дотримуванні букви закону, а у припиненні ворожнечі, розбрату. Тому третейський суд і називався *compromissum*, а до третейських судів обиралися не стільки знавці закону, скільки «добрі люди» взагалі, тобто добрі і в громадянському, і в моральному розумінні. Однією з найдавніших пам'яток про третейське судочинство, яка дійшла до наших часів, є договірна грамота князя Дмитра Івановича Донського з князем Серпуховським Володимиром Хоробрим від 1362 року. Необхідно підкреслити, що вирішення спорів у третейських судах було найоптимальнішим варіантом для князівської верхівки у період роздробленості Київської Русі під час постійних міжусобних конфліктів.

Отже, інститут третейського судочинства є одним із найдавніших способів вирішення спорів. І дослідження історії його розвитку є необхідною умовою його розуміння в сучасній інтерпретації.

Питання для обговорення:

1. Третейський розгляд як спосіб врегулювання суперечок у Стародавньому світі. Третейський розгляд у Давній Греції та Римі.
2. Історичні передумови розвитку третейського суду в Україні. Становлення і розвиток третейських судів в Україні у X–XVIII ст. Зародження третейського суду в князівську добу. Третейські суди на українських землях Литовсько-Польської доби. Третейські суди у період Гетьманщини.
3. Особливості третейського процесу в Україні у X–XVIII ст. Правовий статус третейського судді та організаційно-правові основи діяльності третейського суду. Процесуальний порядок розгляду справ та виконання рішень третейських судів.
4. Розвиток третейського судочинства на українських землях у XIX–XX ст. Третейське судочинство в незалежній Україні та його особливості.
5. Історичний досвід діяльності третейських судів у зарубіжних країнах. Третейське судочинство у США, Англії, Австрії, Китаї, Польщі, ФРН та Франції: історія та сучасність.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні передумови виникнення третейського судочинства в Україні?
2. Які основні етапи розвитку інституту третейського судочинства в Україні?
3. Найдавніша пам'ятка третейського судочинства на наших теренах?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с. – (Покращення доступу сільського населення до правосуддя. Проект; Кн. I).

2. Вангородська Н. А. Третейський суд в Україні у Х-XVIII ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права ; історія політичних і правових учень» / Н. А. Вангородська. –К., 2011. – 20 с.
3. Вангородська Н. А. Становлення третейського суду в Київській Русі / Н. А. Вангородська // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2005. – Вип. 69. – С. 137–140.
4. Вангородська Н. А. Інститут посередників у третейському судочинстві України (історико-правовий аналіз) / Н. А. Вангородська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право. – 2007. – № 8. – С. 233–238.
5. Вангородська Н. А. До питання про роль і місце інституту третейського судді в системі судочинства на землях України Х–XVIII ст. / Н. А. Вангородська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право. – 2008. – № 10. – С. 18–21.
6. Вангородська Н. А. Третейські суди в Україні в Х–XVIII ст.ст. / Н. А. Вангородська // Бюлетень міністерства юстиції, 2009. – № 2 (87). – С. 118–127.
7. Котвяковський Ю. О. Особливості розвитку третейського судочинства на українських землях у XVII-XIX століттях / Ю. О. Котвяковський // Вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. – 2015. – № 1-1. – С. 176-180.

Тема 2. Поняття та види третейських судів, їх створення та діяльність

(2 години)

Методичні рекомендації. Правовий статус третейських судів в Україні закріплено Законом України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 року. Вказаним законом врегульовано порядок утворення та діяльності третейських судів в Україні та встановлено вимоги щодо третейського розгляду з метою захисту майнових і немайнових прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб.

Вивчення норм вказаного закону, а також ознайомлення з практичними питаннями його застосування в частині процесу створення третейських судів, їх видів дозволить сформулювати в студента розуміння цього інституту.

Питання для обговорення:

1. Поняття та правова природа третейського суду. Теорії, які пояснюють юридичну природу третейського суду.
2. Співвідношення третейських судів та міжнародного комерційного арбітражу.
3. Необхідність класифікації третейських судів. Класифікація (види) третейських судів відповідно до чинного законодавства України.
4. Постійно діючі третейські суди та суди ad hoc.
5. Аналіз окремих видів третейських судів. Перспективи розвитку класифікації третейських судів.
6. Порядок створення третейських судів.
7. Правовий аналіз положень та регламентів постійно діючих третейських судів.
8. Проблеми, пов'язані з організацією третейських судів: законодавчі; матеріально-фінансові; кадрові; відносини третейського суду із засновником, органами державної влади та місцевого самоврядування.
9. Структура постійно діючих третейських судів. Проблема підвищення професійного рівня третейських суддів: шляхи і методи вирішення.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняттю «третейський суд»?
2. Перелічіть класифікації третейських судів.
3. Що таке суд ad hoc?

4. Який порядок державної реєстрації третейського суду в Україні?
5. На підставі якого установчого документу діє третейський суд?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с. – (Покращення доступу сільського населення до правосуддя. Проект; Кн. І).
3. Наумчук М. Третейські суди: питання вдосконалення статусу і порядку функціонування / М. Наумчук // Персонал. – 2007. – № 4. – С. 79-82
4. Бут І. О. Питання визначення третейського суду у науковій літературі / І. О. Бут // Сучасна цивілістика : матеріали 9-ої Міжнар. наук. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Одеса, 28 березня 2014 р.) . - 2014 . - С. 229- 231.
5. Притика Ю.Д. Теоретичні проблеми захисту прав учасників цивільних правовідносин в третейському суді: Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук: 12.00.03/ Притика Юрій Дмитрович. – К., 2006. – 632 с.
6. Притика Ю.Д. Види та класифікація третейських судів // Вісник господарського судочинства. - 2003. - №4. - С. 175 – 180.

Тема 3. Третейська угода, її зміст та види

(2 години)

Методичні рекомендації. З укладенням третейської угоди пов'язано вираження згоди осіб на передачу справи на розгляд третейського суду.

Наявність третейської угоди зобов'язує її сторони подати спір, що охоплюється нею, на розгляд третейському суду, одночасно перешкоджаючи розглядати відповідний спір в державному суді. Дійсна третейська угода є, по-перше, правовою основою і правовим джерелом набуття третейським судом своєї компетенції розглядати конкретний спір, а по-друге, умовою дійсності та юридичної сили арбітражного рішення, винесеного по цьому спору.

Важливо зазначити, що в наукових джерелах висловлюються різні думки щодо правову природу третейської угоди.

Питання для обговорення:

1. Поняття третейської угоди. Її ознаки та правова природа.
2. Існуючі точки зору про правову природу третейської угоди. Види третейських угод.
3. Третейський договір. Третейське застереження.
4. Форма, зміст, порядок укладення та виконання третейських угод. Легітимні і нелегітимні третейські застереження.
5. Правові наслідки укладення третейських угод.
6. Вирішення третейським судом питання «компетенції компетенції» – теоретичний і практичний аспекти, проблеми і шляхи їх вирішення.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення «третейська угода».
2. Назвіть відомі вам види третейських угод.
3. В якій формі має укладатись третейська угода?
4. Перелічіть ознаки третейських угод.
5. Що таке «третейське застереження»?

6. Які наслідки укладення третейської угоди?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с. – (Покращення доступу сільського населення до правосуддя. Проект; Кн. І).
3. Бут І. О. Щодо класифікації третейських угод [Електронний ресурс] / І. О. Бут // Електронне наукове видання «Юридичний науковий електронний журнал». – 2015. – №2. – С. 55–59.
4. Бут І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с.

Тема 4. Формування складу третейського суду і вимоги до кандидатур третейських судів

(2 години)

Методичні рекомендації. Формування складу третейського суду є однією із найважливіших етапів третейського розгляду. Чинне законодавство встановлює вимогам до кандидатур третейських суддів, регулює питання їх відводу самовідводу, припинення повноважень тощо.

Належне формування складу третейського суду та належне виконання суддями своїх обов'язків є передумовою прийнятності винесеного рішення таким судом.

Питання для обговорення:

1. Склад третейського суду. Вимоги чинного законодавства і локальних актів до чисельності складу третейського суду.
2. Порядок формування складу третейського суду. Обрання третейських суддів. Передумови для призначення третейських суддів.
3. Порядок і підстави відводу (самовідводу) кандидатури третейського судді. Правові наслідки відводу.
4. Обрання (призначення) голови складу третейського суду. Правові наслідки відводу (самовідводу) голови складу третейського суду. Механізм заміни третейського судді, що вибув (голови складу третейського суду).
5. Процедура вибору запасних кандидатур. Законодавчі і локальні вимоги до кандидатури третейського судді і голови складу третейського суду.
6. Права та обов'язки третейських суддів.

Питання для самоконтролю:

1. Якщо сторони не погодили кількісний склад третейського суду, то третейський розгляд здійснюється у складі.....?
2. Перелічіть вимоги до третейських суддів?
3. Які підстави для відводу третейського судді?
4. В яких випадках повноваження третейського судді припиняються?
5. Чим врегульовано питання формування складу третейського суду в постійно діючому третейському суді?
6. В якому порядку відбувається заміна третейського судді?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с.
3. Бут І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с.

Тема 5. Підвідомчість справ третейським судам

(2 години)

Методичні рекомендації. Одним із ключових питань є питання підвідомчості спорів третейському суду. Закон України «Про третейські суди» встановлює загалом правильний підхід до визначення підвідомчості, закріплюючи виключний перелік спорів, які не можуть розглядатися третейськими судами.

Поряд з цим на практиці, це питання не є однозначним. В науковій літературі також постійно точаться дискусії з приводу підвідомчості.

Питання для обговорення:

1. Історія і тенденції розвитку інституту предметної і суб'єктної підвідомчості третейських судів в Україні.
 2. Визначення підвідомчості третейських судів у Законі України «Про третейські суди». Зміст поняття «з цивільних та господарських правовідносин».
 3. Категорії спорів, які не можуть бути предметом вирішення у третейському суді.
 4. Визначення підвідомчості третейських судів локальними нормативними актами.
- Визначення підвідомчості третейських судів на практиці.

Питання для самоконтролю:

1. Чи підвідомчі третейським судам справ щодо нерухомого майна?
2. Які практичні проблеми підвідомчості Ви можете назвати?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с.
3. І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с.
4. Притика Ю.Д. Питання компетенції третейського суду та підвідомчості справ // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2004. - №8 (34) – С. 21 – 33
5. Притика Ю.Д. Підвідомчість справ третейському суду // Право України. – 2004. - №7 – С. 51- 54

Тема 6. Розгляд спорів в третейському суді

(2 години)

Методичні рекомендації. Третейське судочинство покликане забезпечити: відкритість та доступність процедури вирішення економічних суперечок; швидкість і економічність судочинства; конфіденційність процедури розгляду спорів, нерозголошення комерційної та іншої, потенційно цінної інформації сторін, не призначеної для третіх осіб; збереження і зміцнення ділових та інших партнерських відносин сторін спору шляхом подолання наявних між ними розбіжностей; захист охоронюваних законом прав та інтересів організацій, підприємств і громадян.

Процедура розгляду справи в третейському суді, як і загальній системі судочинства, починається з подачі позовної заяви.

Поряд з цим законодавством встановлено вимоги та особливості такого розгляду.

Питання для обговорення:

1. Нормативна регламентація порядку розгляду і вирішення спорів у третейських судах.
2. Специфіка третейського судочинства і його відмінність від судочинства в державних судах.
3. Порядок укладення і затвердження мирової угоди в третейському суді. Особливості механізму затвердження мирової угоди.
4. Механізм забезпечення позову, що розглядається в третейському суді. Порядок застосування добровільних забезпечувальних заходів.
5. Недосконалість чинного законодавства щодо забезпечення позову.

Питання для самоконтролю:

1. Чи може під час третейського розгляду укладатися мирова угода?
2. Які вимоги встановлені до позовної заяви?
3. Чи може подаватися зустрічний позов?
4. Чим визначаються правила третейського розгляду?
5. Як іменуються учасники третейського розгляду?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV URL:<http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с.
3. І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с.
4. Практика застосування судами Закону України «Про третейські суди» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/%28documents%29/35AA113A0E88806DC2257B7C00495>
5. Регламент ПДТС при Торгово-промисловій палаті України URL:<http://www.ucci.org.ua/arb/3rdtrib/ua/rules.html>.
6. Регламент ПДТС при Асоціації «Українські Фондові Торговці» URL:<http://www.aust.com.ua/docs/TretSud/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82.pdf>.
7. Регламент ПДТС при Асоціації «Спілка українських правників» URL:http://compromissum.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=12.
8. Регламент ПДТС при Всеукраїнській громадській організації «Український правовий союз» URL:<http://www.treteyskiy.org/ukr/order>

Тема 7. Рішення третейського суду

(2 години)

Методичні рекомендації. Судове рішення як результат діяльності третейського суду має певні особливості порівняно із судовими рішеннями, які приймаються судами в порядку цивільного, господарського судочинства. Так, при визначенні правової природи судового рішення за результатами розгляду справи в порядку третейського судочинства слід виходити з того, що третейський суд не здійснює правосуддя, не входить до системи національних судів, а є альтернативною формою цивільної юрисдикції.

Тим не менш законодавство встановлює вимоги до змісту рішення третейського суду, а також процедуру його роз'яснення та укладення додаткового рішення.

Питання для обговорення:

1. Прийняття рішення третейським судом. Порядок винесення ухвали третейським судом.
2. Вимоги до рішення третейського суду.
3. Властивості, структура і зміст рішення третейського суду.
4. Додаткове рішення. Роз'яснення рішення. Виправлення рішення.
5. Обов'язковість рішення третейського суду.
6. Припинення третейського розгляду. Зберігання матеріалів справ, розглянутих третейським судом.

Питання для самоконтролю:

1. Перелічіть вимоги до рішення третейського суду.
2. Що обов'язково зазначається в резолютивній частині рішення третейського суду?
3. Яка структура рішення третейського суду?
4. Протягом якого строку може бути подано заяву про роз'яснення рішення третейського суду?
5. В яких випадках третейський суд приймає ухвалу про припинення третейського розгляду?
6. Протягом якого строку зберігаються рішення третейського суду?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с.
3. Бут І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с.
4. Практика застосування судами Закону України «Про третейські суди» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/%28documents%29/35AA113A0E88806DC2257B7C00495>
5. Притика Ю.Д. Юридична природа рішення третейського суду // Право України. – 2005. - № 4. – С. 47 – 50.
6. Юлдашев С.О. Третейський розгляд комерційних спорів // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 10. – С. 26-28.
7. Притика Ю.Д. Рішення третейського суду (ознаки, функції, види) // Вісник Вищого господарського суду України. 2005. - №2. – С. 180 – 186

Тема 8. Порядок оскарження і підстави скасування рішення третейського суду

(2 години)

Методичні рекомендації. Зазвичай прийняте і проголошене рішення третейського суду є остаточним і оскарженню не підлягає. Водночас, законодавець встановив випадки, коли рішення третейського суду може бути оскаржено сторонами, третіми особами, а також особами, які не брали участь у справі, у разі якщо третейський суд вирішив питання про їх права і обов'язки, до компетентного суду відповідно до встановлених законом підвідомчості та підсудності справ.

При підготовці до семінарського заняття особливу увагу слід звернути саме на практику оскарження та проблеми, які з виникають на цьому етапі.

Питання для обговорення:

1. Остаточність рішення третейського суду.
2. Передумови для оскарження рішення третейського суду. Механізм визначення компетентного державного суду.
3. Суб'єкти, які наділені правом оскаржувати рішення третейського суду.
4. Форма, зміст та строки подачі заяви. Сплата судового збору.
5. Порядок розгляду заяви. Співвідношення принципу гласності з принципом конфіденційності.

Питання для самоконтролю:

1. З яких підстав може бути оскаржене рішення третейського суду?
2. Протягом якого строку може бути оскаржено рішення третейського суду?
3. Хто наділений правом оскарження рішення третейського суду?
4. До якого суду здійснюється оскарження?
5. В якому розмірі сплачується судовий збір за оскарження?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с.
3. Бут І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с.
4. Практика застосування судами Закону України «Про третейські суди» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/%28documents%29/35AA113A0E88806DC2257B7C00495>
5. Місце проваджень щодо оскарження рішень третейського суду та видачі виконавчого листа на його примусове виконання в структурі цивільного процесу / І. О. Бут // Методологічні засади вдосконалення цивільного процесуального права : матеріали Міжнар. наук.-практ. конфер. до 150-річчя від дня народження Є. В. Васьковського (м. Одеса, 08 квітня 2016 року). - Одеса : Юридична література, 2016. - С. 97-100.

Тема 9. Виконання рішення третейського суду

(2 години)

Методичні рекомендації. За загальним правилом рішення третейського суду виконується добровільно в порядку та строки, що визначені у самому рішенні. Примусове виконання рішення третейського суду відбувається за правилами виконавчого провадження на підставі виконавчого листа, що видається компетентним судом. Право на звернення до суду загальної юрисдикції за видачею виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду є додатковою гарантією для сторони, проти якої ухвалено рішення, захисту прав та інтересів, якщо це рішення з яких-небудь підстав не було оскаржене у суді загальної юрисдикції. Крім цього, звернення до третейського суду про розгляд спору дає змогу сторонам застосувати альтернативний спосіб недержавного судочинства. Наділене низкою спеціальних ознак, таких як добровільність, спрощений порядок розгляду, конфіденційність, можливість вибору суддів, третейське судочинство користується популярністю в учасників спірних правовідносин. Юрисдикція третейських судів дає підстави вирішувати у третейському суді за угодою сторін будь-який спір, що виникає з цивільних та господарських правовідносин, крім випадків, передбачених законом.

Питання для обговорення:

1. Порядок виконання рішення третейського суду.
2. Випадки відстрочення виконання рішення.
3. Інститут примусового виконання рішення третейського суду. Відмінність від інституту примусового виконання рішень державних судів.
4. Суб'єкти, що володіють правом звернення до компетентного суду із заявою про видачу виконавчого документа до примусового виконання рішення третейського суду. Терміни подачі заяви.

Питання для самоконтролю:

1. Протягом якого строку може бути подано заяву про видачу виконавчого документа?
2. Який суд компетентний розглядати таку заяву?
3. Протягом якого строку розглядається заява про видачу виконавчого документа?
4. Чи підлягає апеляційному оскарженню ухвала про видачу виконавчого документа?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалою, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с.
3. Бут І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с.
4. Практика застосування судами Закону України «Про третейські суди» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/%28documents%29/35AA113A0E88806DC2257B7C00495>
5. Виконання рішень третейського суду // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2005. - №2 (40).- С. 53 - 64

ЗАОЧНА ФОРМА

Тема 1. Поняття та види третейських судів, їх створення та діяльність

(2 години)

Методичні рекомендації. Правовий статус третейських судів в Україні закріплено Законом України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 року. Вказаним законом врегульовано порядок утворення та діяльності третейських судів в Україні та встановлено вимоги щодо третейського розгляду з метою захисту майнових і немайнових прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб.

Вивчення норм вказаного закону, а також ознайомлення з практичними питаннями його застосування в частині процесу створення третейських судів, їх видів дозволить сформувати в студента розуміння цього інституту.

Питання для обговорення:

1. Поняття та правова природа третейського суду. Теорії, які пояснюють юридичну природу третейського суду.
2. Співвідношення третейських судів та міжнародного комерційного арбітражу.
3. Необхідність класифікації третейських судів. Класифікація (види) третейських судів відповідно до чинного законодавства України.
4. Постійно діючі третейські суди та суди ad hoc.
5. Аналіз окремих видів третейських судів. Перспективи розвитку класифікації третейських судів.
6. Порядок створення третейських судів.
7. Правовий аналіз положень та регламентів постійно діючих третейських судів.
8. Проблеми, пов'язані з організацією третейських судів: законодавчі; матеріально-фінансові; кадрові; відносини третейського суду із засновником, органами державної влади та місцевого самоврядування.
9. Структура постійно діючих третейських судів. Проблема підвищення професійного рівня третейських суддів: шляхи і методи вирішення.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняттю «третейський суд»?
2. Перелічіть класифікації третейських судів.
3. Що таке суд ad hoc?
4. Який порядок державної реєстрації третейського суду в Україні?
5. На підставі якого установчого документу діє третейський суд?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с. – (Покращення доступу сільського населення до правосуддя. Проект; Кн. І).
3. Наумчук М. Третейські суди: питання вдосконалення статусу і порядку функціонування / М. Наумчук // Персонал. – 2007. – № 4. – С. 79-82
4. Бут І. О. Питання визначення третейського суду у науковій літературі / І. О. Бут // Сучасна цивілістика : матеріали 9-ої Міжнар. наук. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Одеса, 28 березня 2014 р.) . - 2014 . - С. 229- 231.

5. Притика Ю.Д. Теоретичні проблеми захисту прав учасників цивільних правовідносин в третейському суді: Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук: 12.00.03/ Притика Юрій Дмитрович. – К., 2006. – 632 с.
6. Притика Ю.Д. Види та класифікація третейських судів // Вісник господарського судочинства. - 2003. - №4. - С. 175 – 180.

Тема 2. Третейська угода, її зміст та види

(2 години)

Методичні рекомендації. З укладенням третейської угоди пов'язано вираження згоди осіб на передачу справи на розгляд третейського суду.

Наявність третейської угоди зобов'язує її сторони подати спір, що охоплюється нею, на розгляд третейському суду, одночасно перешкоджаючи розглядати відповідний спір в державному суді. Дійсна третейська угода є, по-перше, правовою основою і правовим джерелом набуття третейським судом своєї компетенції розглядати конкретний спір, а по-друге, умовою дійсності та юридичної сили арбітражного рішення, винесеного по цьому спору.

Важливо зазначити, що в наукових джерелах висловлюються різні думки щодо правову природу третейської угоди.

Питання для обговорення:

1. Поняття третейської угоди. Її ознаки та правова природа.
2. Існуючі точки зору про правову природу третейської угоди. Види третейських угод.
3. Третейський договір. Третейське застереження.
4. Форма, зміст, порядок укладення та виконання третейських угод. Легітимні і нелегітимні третейські застереження.
5. Правові наслідки укладення третейських угод.
6. Вирішення третейським судом питання «компетенції компетенції» – теоретичний і практичний аспекти, проблеми і шляхи їх вирішення.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення «третейська угода».
2. Назвіть відомі вам види третейських угод.
3. В якій формі має укладатись третейська угода?
4. Перелічіть ознаки третейських угод.
5. Що таке «третейське застереження»?
6. Які наслідки укладення третейської угоди?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ «ІКЦ Леста»], 2007. – 184 с. – (Покращення доступу сільського населення до правосуддя. Проект; Кн. І).
3. Бут І. О. Щодо класифікації третейських угод [Електронний ресурс] / І. О. Бут // Електронне наукове видання «Юридичний науковий електронний журнал». – 2015. – №2. – С. 55–59.
4. Бут І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с.

Тема 3. Формування складу третейського суду і вимоги до кандидатур третейських суддів

(2 години)

Методичні рекомендації. Формування складу третейського суду є однією із найважливіших етапів третейського розгляду. Чинне законодавство встановлює вимогам до кандидатур третейських суддів, регулює питання їх відводу самовідводу, припинення повноважень тощо.

Належне формування складу третейського суду та належне виконання суддями своїх обов'язків є передумовою прийнятності винесеного рішення таким судом.

Питання для обговорення:

1. Склад третейського суду. Вимоги чинного законодавства і локальних актів до чисельності складу третейського суду.
2. Порядок формування складу третейського суду. Обрання третейських суддів. Передумови для призначення третейських суддів.
3. Порядок і підстави відводу (самовідводу) кандидатури третейського судді. Правові наслідки відводу.
4. Обрання (призначення) голови складу третейського суду. Правові наслідки відводу (самовідводу) голови складу третейського суду. Механізм заміни третейського судді, що вибув (голови складу третейського суду).
5. Процедура вибору запасних кандидатур. Законодавчі і локальні вимоги до кандидатури третейського судді і голови складу третейського суду.
6. Права та обов'язки третейських суддів.

Питання для самоконтролю:

1. Якщо сторони не погодили кількісний склад третейського суду, то третейський розгляд здійснюється у складі.....?
2. Перелічіть вимоги до третейських суддів?
3. Які підстави для відводу третейського судді?
4. В яких випадках повноваження третейського судді припиняються?
5. Чим врегульовано питання формування складу третейського суду в постійно діючому третейському суді?
6. В якому порядку відбувається заміна третейського судді?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с.
3. Бут І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с.

Тема 4. Виконання рішення третейського суду

(2 години)

Методичні рекомендації. За загальним правилом рішення третейського суду виконується добровільно в порядку та строки, що визначені у самому рішенні. Примусове виконання рішення третейського суду відбувається за правилами виконавчого провадження на підставі виконавчого листа, що видається компетентним судом. Право на звернення до суду загальної юрисдикції за видачею виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду є додатковою гарантією для сторони, проти якої ухвалено рішення, захисту прав та інтересів, якщо це рішення з яких-небудь підстав не було оскаржене у суді загальної юрисдикції. Крім цього, звернення до третейського суду про розгляд спору дає змогу сторонам застосувати альтернативний спосіб недержавного судочинства. Наділене низкою спеціальних ознак, таких як добровільність, спрощений порядок розгляду, конфіденційність, можливість вибору суддів, третейське судочинство користується популярністю в учасників спірних правовідносин. Юрисдикція третейських судів дає підстави вирішувати у третейському суді за угодою сторін будь-який спір, що виникає з цивільних та господарських правовідносин, крім випадків, передбачених законом.

Питання для обговорення:

1. Порядок виконання рішення третейського суду.
2. Випадки відстрочення виконання рішення.
3. Інститут примусового виконання рішення третейського суду. Відмінність від інституту примусового виконання рішень державних судів.
4. Суб'єкти, що володіють правом звернення до компетентного суду із заявою про видачу виконавчого документа до примусового виконання рішення третейського суду. Терміни подачі заяви.

Питання для самоконтролю:

1. Протягом якого строку може бути подано заяву про видачу виконавчого документа?
2. Який суд компетентний розглядати таку заяву?
3. Протягом якого строку розглядається заява про видачу виконавчого документа?
4. Чи підлягає апеляційному оскарженню ухвала про видачу виконавчого документа?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV URL:<http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с.
3. Бут І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с.
4. Практика застосування судами Закону України «Про третейські суди» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/%28documents%29/35AA113A0E88806DC2257B7C00495>
5. Виконання рішень третейського суду // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2005. - №2 (40).- С. 53 - 64